

چکیده:

نویسنده در این مقاله به بررسی سیرتکامل ماهیت جنگ و توصیف تغییراتی که در چارچوب تئوری جنگ روی داده، پرداخته و به این پرسش پاسخ می‌دهند که جنگ مابین قدرتهای بزرگ و منطقه‌ای چگونه و در چه اشکالی و با چه ویژگی‌هایی خواهد بود. از این نگاه، بحران‌های بین‌المللی بالفعل و بالقوه موجود در سوریه، اوکراین، دریای چین جنوبی، کره شمالی و دیگر مناطق جهان حکایت از ضرورت توجه به ماهیت و ویژگی‌های جنگ آینده دارد. این مقاله با هدف شناسایی اشکال و ویژگی‌های جنگ آینده به روش دلفی تهیه گردیده است. مبانی نظری پژوهش حاضر در جنگ آینده از نظریات هافمن و کیلکولن و در شناسایی فناوری از نظریات ون ویک و فال تأثیر گرفته است. در مسیر اجرای پژوهش از نظرات خبرگی اساتید دانشگاه در حوزه‌های دفاعی بهره‌برداری و در نهایت ۴۲ ویژگی و اشکال جنگ‌های آینده ارائه گردیده است.

واژه‌های کلیدی:اشکال، جنگ آینده، آینده‌نگاری، زمینی، دفاعی

مقدمه:

به عقیده کارل فون کلازویتس نظریه پرداز نظامی معروف، جنگ ابزار سیاست است و ماهیت جنگ‌ها نیز بواسطه سیاست مشخص می‌شود. پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۹۱ و پایان جنگ سرد میان بلوک شرق و غرب، دیدگاهی در محافل کارشناسی گسترش یافت که برمبنای آن، توازن شکل گرفته در میان نیروها دیگر با تغییرات جهانی مواجه نخواهد شد. با این حال، امروزه نظم جهانی دستخوش تغییرات و تحولات قابل توجهی شده است، روسیه، چین، هند و ایران در خط مقدم قرار گرفته‌اند تقویت این کشورها و تعدادی از بازیگران منطقه‌ای در قرن بیست و یکم نشان داده است که هنوز هنگامه پایان تاریخ فرا نرسیده است. در این شرایط که نظام روابط بین‌الملل با تغییر و تحولات سریع و شتابانی روبرو است، ناگزیر این سوال پیش می‌آید:

جنگ‌های آینده چگونه هستند؟ آیا جنگ فراگیر جدیدی ممکن است؟

متن پیش رو، مقاله دو نفر از کارشناسان تاکتیک و عملیات می‌باشند که نویسندگان در آن به بررسی سیرتکامل ماهیت جنگ و توصیف تغییراتی که در چارچوب تئوری جنگ روی داده می‌پردازند. همچنین به این پرسش پاسخ می‌دهند که جنگ مابین قدرتهای بزرگ چگونه و در چه اشکالی خواهد بود. به مرحله، به دلیل وقایعی که در مناطق مختلف جهان در جریان است در اهمیت این موضوع هیچ تردیدی وجود ندارد. به عقیده فننگو در جهان مدرن می‌توان شاهد چرخشی در جنگ‌ها به خصوص، به سمت جنگ‌های ماقبل صنعتی بود. یعنی در جهان معاصر بازآفرینی و احیای جنگ‌های دوره ماقبل صنعتی روی خواهد داد. جنگ سرد به دلیل درگیری‌های امریکا و شوروی در مسائل حاشیه ای بوده است. در واقع، دو ابرقدرت نه دلیلی سیاسی برای جنگ آشکار یا یکدیگر داشتند و نه از ابزار مناسب برای انتقال بخش زیادی از فن-آوری در فواصل طولانی برخوردار بودند.

مبانی نظری: آینده‌نگاری:

آینده‌نگاری را می‌توان ابزاری برای پیش‌بینی در عرصه اشکال و ویژگی‌های جنگ آینده دانست یا فقط به عنوان روشی از روش‌های ارزیابی یا پیش‌بینی اشکال و ویژگی‌های جنگ آینده در نظر گرفت. از نگاهی دیگر نیز می‌توان آن را به مثابه بخشی از فرآیند مدیریت استراتژیک، به ویژه در تحلیل محیط خارجی قلمداد کرد. اما به نظر می‌رسد آینده‌نگاری بیش از هر چیز ابزاری برای سیاست‌گذاری است. (ناظمی و قدیری، ۱۳۸۵: ۷۳)

روندهای جنگ در آینده:

سرشت جنگ در آینده درست مثل گذشته تغییرات زیادی خواهد کرد، اما پیوستگی‌های چشمگیری نیز وجود خواهند داشت، از جمله تروریسم و جنبش‌های عظیم اعتراضی و خشونت‌بار. تقریباً می‌توان با اطمینان گفت جنگ‌های نامنظم شهری و جنگ‌های کلاسیک افزایش چشمگیری خواهند یافت. ده روند برای جنگ‌های آینده وجود دارد: جنگ نامنظم در مناطق شهری با سواستفاده از آسیب‌پذیری زیرساخت‌ها؛ تخلخل؛ پراکندگی؛ عمق؛ اختفا؛ کوچک‌سازی توان رزمی؛ خصوصی‌سازی خشونت؛ واچرخش؛ عملیات-های سیستمیک گره‌مانند و دقت(Mckinzey,۲۰۱۳:۲۸).

در شهرهای بزرگ، احتمال تروریسم کم‌شدت می‌تواند بسیار بیشتر باشد. درگیری‌های طولانی‌مدت نیازمند نیروی انسانی نظامی و انتظامی و تعهد مراقبتی و عملیات‌های مدیریت‌شده‌ی رسانه‌ای قابل توجهی هستند. در جنگ-های آینده، شبه‌نظامیان شهری ممکن است قادر باشند به تسلیحات کشنده‌ی بیشتری، از جمله موشک‌های سطح به هوا، تسلیحات ضد زره و تسلیحات شیمیایی یا بیولوژیک آلوده‌کننده دسترسی داشته باشند. نیروهای نظامی در جنگ شهری، با فروپاشی مراجع ذی‌صلاح کشوری، سازمان‌های متعدد با دستور کارهای مختلف و مشغول به کار در فضاهای مشترک و جمعیت غیرنظامی آسیب‌پذیر و در انتظار کمک مواجه خواهند بود. جنگ سیستمیک نیز به همین اندازه غیرمترارف است. این نوع جنگ، حمله به سامانه‌های مالی، تهی‌سازی‌های عمده‌انهای اقتصادهای محلی برای ایجاد مناطق و جوامع وابسته، مشارکت غیر متراکم و گسترده در فعالیت‌های ضد کشور و ضد دولتی، عملیات‌های اطلاعاتی، جرایم سایبری، محاصره‌های سایبری، جنگ الکترونیک با هدف ایجاد اختلال، حملات بیولوژیک گزینشی به بخش‌هایی از جامعه، قطعی مکرر در تولید و عرضه‌ی انرژی را شامل می‌شود.

نخستین همایش ملی واکاوسی تهدیدهای نوپدید دفاعی – نظامی

آینده‌نگاری شناسایی اشکال و ویژگی‌های جنگ آینده(نوپدید)

حاتم سیفی، هیئت علمی داخلی دافوس آجا

روندهای جنگ در آینده:

سرشت جنگ در آینده درست مثل گذشته تغییرات زیادی خواهد کرد، اما پیوستگی‌های چشمگیری نیز وجود خواهند داشت، از جمله تروریسم و جنبش‌های عظیم اعتراضی و خشونت‌بار. تقریباً می‌توان با اطمینان گفت جنگ‌های نامنظم شهری و جنگ‌های کلاسیک افزایش چشمگیری خواهند یافت. ده روند برای جنگ‌های آینده وجود دارد: جنگ نامنظم در مناطق شهری با سواستفاده از آسیب‌پذیری زیرساخت‌ها؛ تخلخل؛ پراکندگی؛ عمق؛ اختفا؛ کوچک‌سازی توان رزمی؛ خصوصی‌سازی خشونت؛ واچرخش؛ عملیات-های سیستمیک گره‌مانند و دقت(Mckinzey,۲۰۱۳:۲۸).

در شهرهای بزرگ، احتمال تروریسم کم‌شدت می‌تواند بسیار بیشتر باشد. درگیری‌های طولانی‌مدت نیازمند نیروی انسانی نظامی و انتظامی و تعهد مراقبتی و عملیات‌های مدیریت‌شده‌ی رسانه‌ای قابل توجهی هستند. در جنگ-های آینده، شبه‌نظامیان شهری ممکن است قادر باشند به تسلیحات کشنده‌ی بیشتری، از جمله موشک‌های سطح به هوا، تسلیحات ضد زره و تسلیحات شیمیایی یا بیولوژیک آلوده‌کننده دسترسی داشته باشند. نیروهای نظامی در جنگ شهری، با فروپاشی مراجع ذی‌صلاح کشوری، سازمان‌های متعدد با دستور کارهای مختلف و مشغول به کار در فضاهای مشترک و جمعیت غیرنظامی آسیب‌پذیر و در انتظار کمک مواجه خواهند بود. جنگ سیستمیک نیز به همین اندازه غیرمترارف است. این نوع جنگ، حمله به سامانه‌های مالی، تهی‌سازی‌های عمده‌انهای اقتصادهای محلی برای ایجاد مناطق و جوامع وابسته، مشارکت غیر متراکم و گسترده در فعالیت‌های ضد کشور و ضد دولتی، عملیات‌های اطلاعاتی، جرایم سایبری، محاصره‌های سایبری، جنگ الکترونیک با هدف ایجاد اختلال، حملات بیولوژیک گزینشی به بخش‌هایی از جامعه، قطعی مکرر در تولید و عرضه‌ی انرژی را شامل می‌شود.

نتایج:

بر اساس یافته‌های حاصله از اجرای سه دور دلفی جهت آینده‌نگاری اشکال و ویژگی‌های جنگ آینده مورد نیاز نیروی زمینی در جنگ آینده تعداد ۷۹ اشکال و ویژگی‌های جنگ آینده در دور اول، ۵۹ اشکال و ویژگی‌های جنگ آینده در دور دوم و ۵۰ اشکال و ویژگی‌های جنگ آینده در دور سوم شناسایی گردید. اشکال و ویژگی‌های جنگ آینده شناسایی شده در دور سوم دلفی برابر جدول زیر ارائه می‌گردند:

R	عنوان اشکال و ویژگی‌های	R	عنوان اشکال و ویژگی‌های جنگ آینده
۱	مه آلود بودن محیط	۲۲	مدیریت انتشار اطلاعات
۲	خاکستری بودن محیط و فضای نبرد	۲۳	خشونت کور و سرکوب
۳	عدم قطعیت و ابهام	۲۴	بی‌نظمی جزایی
۴	نفوذ به قلمرو ناشناخته جنگی	۲۵	تخلخل
۵	تاثیرات چندلایه‌ای	۲۶	پراکندگی
۶	پیامدهای ناخواسته	۲۷	اختفاء
۷	عدم تقارن اهداف با وسیله و ابزار	۲۸	کوچک سازی توان رزمی
۸	نظریه ساز بودن جنگ	۲۹	واچرخش
۹	استفاده از روش و فناوری نو	۳۰	عملیات‌های سیستمیک و گره مانند
۱۰	جلوگیری از جنگ رودررو با دشمن	۳۱	دقت
۱۱	انعطاف در جنگ	۳۲	سرعت عمل و واکنش به موقع
۱۲	پراکنده شدن در محیط عملیاتی	۳۳	واکنش به موقع
۱۳	هماهنگی در میدان	۳۴	استفاده حداکثری از زمین
۱۴	متفوح نبودن فضا و میدان جنگ	۳۵	وآپایش و مراقبت دائمی صحنه نبرد
۱۵	تهاجم سلبی	۳۶	سوء استفاده از آسیب پذیری زیر ساخت‌ها
۱۶	مقاومت متکی بر اطلاعات	۳۷	خودکافی بودن
۱۷	نفوذ در عمق فضای حیاتی	۳۸	کنش سیستماتیک
۱۸	حذف حریف به جای تحمیل اراده	۳۹	مطلق گرایى و مطلق خواهی
۱۹	پیام کاربزماتیک	۴۰	هر نفر یک سازمان
۲۰	الیناسیون (خود فرورفتگی در نبرد)	۴۱	کنش سیستماتیک
۲۱	مدیریت خشم	۴۲	مطلق گرایى و مطلق خواهی

پیشنهادها:

۱-معاونت آموزش نزاجا، اشکال و ویژگی‌های جنگ‌های آینده را در مراکز آموزشی فرهنگی در برنامه‌های آموزشی منظور نماید.
۲-معاونت عملیات نزاجا، طراحی و اجرای رزمایش‌ها را در راستای اشکال و ویژگی-های جنگ‌های آینده انجام دهد.
۳-معاونت طرح و برنامه نزاجا، ساختار سازمانی و تجهیزاتی یگان‌های نزاجا با توجه به اشکال و ویژگی‌های جنگ‌های آینده بازنگری نماید.

منابع:

- اسکیلز، رابرت اچ(۱۳۹۲)، ترجمه عبدالحمید حیدری، جنگ آینده، انتشارات سپاه پاسدارن، دوره عالی جنگ، تهران
- احمدی، نسیمیه(۱۳۸۸)، معرفی و نقد و بررسی علوم اجتماعی، شماره ۲۲
- مینایی، حسین، حاجیانى ابراهیم(استاد راهنما)رساله دکتری(۱۳۹۵)، آینده-نگاری دیپلماسی دفاعی ایران، جهاد دانشگاهی، تهران
- ناظمی، امیر، قدیری، روح‌الله (۱۳۸۵)، **آینده‌نگاری از مفهوم تا اجرا**، انتشارات مرکز صنایع نوین، تهران.
- هومن، حیدرعلی(۱۳۸۸)، **راهنمای عملی تدوین پایان‌نامه تحصیلی**، انتشارات پیک فرهنگ، تهران

6-Adler, P.(2009), ***Technology Strategy: A Guide to the Literature in Research on Technological Innovation Management and Policy***. Vol. ۴, R. A.Burgelman and R. S. Rosenbloom, eds., J’Ai Press, Greenwich, CT
7- Aguilar, F. J.(2008), ***Scanning the Business Environment***, Macmillan, New York
8- Chiesa , Vittorio (2010); ***R&D Strategy and Organizations: Managing Technical change in Dynamic Contexts***; Imperical College Press, UK
CIA’s Consumer’s Guide To Intelligence

^[1]